

Debat over Polen in het Europees Parlement

Interventie van de heer Koenders - minister van Buitenlandse Zaken - Nederlands voorzitterschap

Dank u meneer de voorzitter,

De Europese Unie is niet alleen een munt of een markt, maar ook een Unie die gebouwd is op gemeenschappelijke waarden.

De verdragen van de Europese Unie laten aan duidelijkheid niets te wensen over. In artikel 2 staan de waarden vermeld die aan deze Unie ten grondslag liggen en wordt onderstreept dat deze waarden voor alle lidstaten gelden.

Lidmaatschap van onze Unie brengt niet alleen voordelen maar ook verantwoordelijkheden met zich mee. Een van de belangrijkste verantwoordelijkheden van elke lidstaat is het eerbiedigen van de fundamentele waarden van de Unie en met name rechtsstatelijkheid, democratie en fundamentele rechten. Dat maakt ons als lidstaten maar ook als Unie uniek in de wereld.

Deze waarden worden niet alleen gedeeld omdat ze op papier staan, maar ook omdat ze in de afgelopen decennia in de praktijk zijn gebracht in onze pluralistische en open samenlevingen - soms in weerwil van sterke oppositie. Ze zijn fundamenteel

omdat ze essentiële waarborgen vormen voor de vrijheid van onze burgers en het functioneren van onze democratieën.

Noch de rechtsstaat, noch andere fundamentele waarden kunnen echter als vanzelfsprekend worden beschouwd.

Dit continent heeft drie van de dodelijkste en giftigste politieke doctrines voortgebracht die we kennen.

Onze voorouders hebben elkaar vanwege deze doctrines bevochten maar er uiteindelijk mee afgerekend. We hebben harde lessen geleerd. En we hebben telkenmale gezworen dat deze donkere dagen nooit meer zouden terugkeren, dat we op dit continent een nieuwe samenleving zouden opbouwen waarin vrijheid en veiligheid hoogtij vierten.

En daarin zijn we geslaagd. De sleutel tot dit succes is dat we democratie en rechtsstatelijkheid op de eerste plaats hebben gezet. Dat was en blijft van cruciaal belang.

Waarborgen dat deze geëerbiedigd worden is voor regeringen een voortdurende uitdaging.

Maar we moeten eerlijk zijn; geen enkel land heeft het alleenrecht op rechtschapenheid en geen enkel land heeft het alleenrecht op onvolmaaktheid. We hebben allemaal onze tekortkomingen. Maar de werkelijke kracht van onze democratieën is dat we deze tekortkomingen vaststellen, erover

debatteren, ze onderkennen en verhelpen. Dat is waar het om draait in een democratie.

Het betekent ook dat we bereid zijn een open debat te voeren over de wijze waarop deze waarden in tijden van verandering het best beschermd kunnen worden.

De aanleiding voor het debat van vandaag, waarvoor de Raad uitgenodigd is een bijdrage te leveren - waarvoor mijn dank - zijn de recente maatregelen van de onlangs democratisch gekozen Poolse regering. Deze maatregelen betreffen met name de positie van het Constitutioneel Hof en het bestuur van de publieke media.

Zowel de onafhankelijkheid van de rechter als de vrijheid en het pluralisme van onze media zijn onontbeerlijke elementen voor het waarborgen van de rechtsstaat in een democratische samenleving. De Raad heeft diverse malen benadrukt dat de vrijheid en het pluralisme van de media fundamentele waarden zijn en essentiële steunpilaren van de democratie. Dit vanwege hun belangrijke rol bij het waarborgen van transparantie, hun impact op de publieke opinie en de betrokkenheid van burgers bij het besluitvormingsproces. De Raad heeft ook diverse malen de onafhankelijkheid van de rechter benadrukt als een kernwaarde die voortvloeit uit de constitutionele tradities van de lidstaten.

Het is niet aan het voorzitterschap een oordeel te vellen, zeker niet in dit tijdsgewricht. De Raad heeft deze situatie niet besproken. Maar ik wil wel kort iets zeggen over Polen.

Er zijn maar weinig landen die zo onder de Europese geschiedenis te lijden hebben gehad als Polen. Opgesplitst, bezet, gezuiverd en geplunderd. Maar de Poolse geest bleek veerkrachtig. Polen heeft gevochten voor zijn onafhankelijkheid en identiteit, zelfs onder het juk van de Sovjet-Unie. En toen zijn regering in ballingschap was hebben Poolse soldaten geholpen bij de bevrijding van mijn land in 1945, iets waarvoor ik altijd dankbaar zal blijven.

En nu, in 2016, elf jaar na zijn toetreding tot de Europese Unie eist Polen zijn plaats op tussen de grootmachten. Het land is erin geslaagd zich te positioneren als een zelfverzekerde en succesvolle Europese politieke en economische macht. En is uitgegroeid tot een democratische staat met versterkte instellingen.

Het Poolse volk is hierin geslaagd omdat het kon voortbouwen op de traditie van een van de vroegste en meest verlichte grondwetten van Europa, getuige de grondwet van 1791.

Het Poolse volk verdient groot respect voor wat het bereikt heeft. En hun streven naar soevereiniteit heeft de Polen naar het hart van de Europese Unie gebracht.

Het voorzitterschap is erkentelijk voor de gelegenheid deel te nemen aan dit debat.

Het Parlement heeft zich altijd zeer ingezet voor de bescherming van rechtsstatelijkheid, democratie en fundamentele rechten in de Unie.

Het is geen geheim dat mijn land, Nederland, het land van Hugo de Groot en gastheer van veel internationale tribunalen, van mening is dat fundamentele rechten en rechtsstatelijkheid deel moeten uitmaken van zijn buitenland- en Europees beleid.

In 2013 hebben we samen met Duitsland, Finland en Denemarken een brief naar onze partners gestuurd waarin we pleitten voor een platform om rechtsstatelijkheid te bespreken. Als we het over vis en financiën kunnen hebben, waarom dan ook niet over fundamentele rechten en de rechtsstaat?

Daarom organiseren we op 2 februari in Straatsburg een seminar over migratie en rechtsstatelijkheid. We hopen veel deelnemers van de betrokken instellingen te mogen ontvangen.

Nog maar twee maanden geleden hield de Raad zijn eerste jaarlijkse dialoog over rechtsstatelijkheid in de Unie. We zullen er tijdens de RAZ in mei een tweede dialoog over organiseren. De resultaten van het seminar in februari zullen als basis voor de discussie dienen.

Ons voorzitterschap wil op deze wijze respect voor deze kernwaarden waarborgen.

De Raad opereert uiteraard niet alleen bij deze zaken van fundamenteel belang, integendeel. Ook de Commissie speelt naar onze mening een essentiële rol bij het monitoren van de ontwikkelingen op dit gebied in de hele Unie, met name in haar rol als hoeder van de verdragen.

Ik wil ook de rol benadrukken die de Raad van Europa en zijn Commissie van Venetië bij deze vraagstukken heeft gespeeld. De Europese Commissie en de Commissie van Venetië hebben elk vanuit hun eigen rol gekeken naar de ontwikkelingen die nu onderwerp van discussie zijn. En we stellen voor dat dit debat in een sfeer van onpartijdigheid en samenwerking wordt gehouden en dat voortgang kan worden geboekt na een grondige analyse van de feiten.

De Vicevoorzitter van de Commissie zal ons bijpraten over het werk van de Commissie en over de volgende stappen, na het besluit van het college om een gestructureerde dialoog met de Poolse autoriteiten aan te gaan.

En premier Szydło - en ik had de eer vandaag met haar te spreken - krijgt de gelegenheid deze kamer toe te spreken en de positie van haar regering voor het voetlicht te brengen. Ik verwelkom haar bijdrage van vandaag, die de noodzakelijke

dialogoog binnen onze Europese democratie alleen maar kan
verrijken.

Ik dank u zeer.

Slotwoord aan het eind van het debat.

Voorzitter,

geachte leden,

Ik wil u nogmaals verzekeren dat het Nederlandse voorzitterschap en de Raad als geheel groot belang hechten aan het waarborgen van rechtsstatelijkheid en fundamentele waarden binnen de EU.

Ik spreek hier als het voorzitterschap van de Raad en derhalve namens alle leden. De Raad heeft deze situatie niet besproken. Toch is ons voorzitterschap gecommitteerd aan het waarborgen van de eerbiediging van de kernwaarden van onze unie. De Commissie maakt momenteel een analyse van de feiten en is voortdurend in gesprek met de Poolse regering. De Commissie speelt naar onze mening een essentiële rol bij het monitoren van de ontwikkelingen op dit gebied in de hele Unie, met name in haar rol als hoeder van de verdragen [en we ondersteunen de Commissie van ganser harte bij deze rol].

Maar dit is een goed en openhartig debat geweest. Ik ben geïnspireerd door de energie in dit huis. [En ik hoop dat veel mensen via livestream hebben gekeken.] Niemand kan de EU van saaiheid beschuldigen.

U weet waar het voorzitterschap voor staat. U weet waar de Commissie voor staat. U heeft gesproken met de Poolse premier die alles op alles heeft gezet om vandaag hier voor u te verschijnen, uw vragen te beantwoorden en naar uw opmerkingen te luisteren, die eerlijk, soms scherp en soms meer dan scherp waren. En alle lof hiervoor aan premier Szydlo; dit is hoe Europa werkt.

U kunt er tot slot van verzekerd zijn dat het voorzitterschap dit proces nauwgezet volgt. En u kunt er ook van verzekerd zijn dat dankzij onze gezamenlijke inspanningen, met onze kritische beoordelingen, brieven, debatten en artikelen de rechtsstaat in Europa springlevend zal blijven. Want uiteindelijk kan de rechtsstaat alleen in zo'n dynamische samenleving bestaan.

En als er een ding duidelijk is geworden in dit levendige debat is het wel dat politiek gezien de rechtsstaat kleurenblind is.

Ik dank u heel hartelijk voor dit debat en zie ernaar uit u snel weer te ontmoeten.

+++